

Elävä matkailumaisema – Ounasselän tunturiseudun sekä Ylläksen ja Levin maisemaselvitys

Toimittaneet

Marja Uusitalo, Pertti Sarala ja Seija Tuulentie

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute - sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä. Kirjoitukset luokitellaan Metlan julkaisutoiminnassa samaan ryhmään monisteiden kanssa.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

Unioninkatu 40 A
00170 Helsinki
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
Unioninkatu 40 A
00170 Helsinki
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Uusitalo, Marja, Sarala, Pertti & Tuulentie, Seija			
Nimeke Elävä matkailumaisema – Ounasselän tunturiseudun sekä Ylläksen ja Levin maisemaselvitys			
Vuosi 2006	Sivumäärä 193	ISBN ISBN-13: 978-951-40-2010-0 (PDF) ISBN-10: 951-40-2010-3 (PDF)	ISSN 1795-150X
Yksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Rovaniemen toimintayksikkö / 8504 Matkailukeskusten ympäristökysymysten sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet, 329501 Matkailu osana luonnon- ja kulttuuriympäristön kestävää käyttöä			
Hyväksynyt Liisa Tyrväinen, Professori, vastuututkija, 22.8.2006			
Tiivistelmä <p>Elävä matkailumaisema -maisemaselvityksessä on tarkasteltu Suomen Lapissa sijaitsevaa Ounasselän tunturiseudun matkailumaisemaa, sen muutosta ja tulevia kehityssuuntia monen eri tieteenalan – geologian, biologian, maisema-arkkitehtuurin, sosiologian sekä aluetieteen – näkökulmasta. Seudun keskuksia Kolarin, Kittilän, Muonion ja Enontekiön kuntakeskusten lisäksi ovat Levin, Ylläksen, Pallaksen ja Oloksen matkailukeskukset. Lappia voidaan pitää yhtenä Euroopan vetovoimaisimmista luontomatkailualueista. Sille, kuten monille muillekin kansallisista keskuksista etäällä oleville alueille, matkailulla on elinkeinona erityisen suuri merkitys. Luonto- ja kulttuurimatkailun ja matkailijoiden ympäristötietoisuuden lisääntymisen vuoksi matkailun kestävyys eri aspektit ovat olleet tarkastelun kohteena tässä osittain EU LIFE Ympäristö -rahaston tuella LANDSCAPE LAB-hankkeessa laaditussa maisemaselvityksessä. Selvityksessä on tutkittu Ounasselän tunturiseutua ja pohdittu Ylläksen ja Levin matkailukeskusten kehitysstrategioita tutkimuksissa saatujen tulosten perusteella.</p> <p>Ounasselän tunturiseutu on maisemaselvityksessä todettu niin geologiaaltaan, eläimistöltään ja kasvistoltaan kuin maisemiltaan eriyneen monimuotoiseksi alueeksi. Sekä matkailijat että paikalliset arvostavat luontoympäristöä ja perinteistä kyläkulttuuria. Alue tarjoaa hyvät edellytykset matkailun kehittämiseksi. Matkailu onkin noussut alkutuotannon rinnalle yhä tärkeämmäksi elinkeinoksi. Toisaalta kehityksen seurauksena matkailukeskukset alkavat muistuttaa kaupunkimaisia taajamia, ja erämaisen luonnonympäristön sekä paikallisen kulttuurin säilyminen vaarantuu.</p> <p>Maisemaselvityksen tulokset osoittavat, että maisemamuutoksia pitäisi seurata systemaattisemmin, ja laajapohjainen keskustelu matkailun kehityksen suunnista on tarpeen. Ylläksen ja Levin matkailukeskusten maisemissa on Ounasselän tunturiseudulle tunnusomaisia piirteitä. Nämä yhteiset piirteet voitaisiinkin nähdä yhdistävinä tekijöinä, jotka kannustavat alueita seudulliseen yhteistyöhön sekä aluesuunnittelussa että markkinoinnissa. Kehitettävänä matkailualueena olisikin silloin koko Ounasselän tunturiseutu, jonka monimuotoisuus ilmenee paikallisina erityispiirteinä. Selvitys osoittaa, että Ounasselän matkailukeskuksilla on kaikki edellytykset kehittää vahvoja omaleimaisia matkailutuotteita ja -ympäristöjä niin talvi- kuin kesämatkailuun linkittämällä ne luontoon ja paikalliskulttuuriin. Matkailun kehittäminen voisi tulevaisuudessa perustua näkemykseen, jossa matkailukeskukset ovat osa laajemman maisemaseudun erilaisia palvelu- ja tuotekonsepteja ja toiminnallisesti, visuaalisesti ja kulttuurisesti profiloituneita kohteita. Eri keskusten, kuntien ja toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen on kuitenkin perusedellytys tavoitteen saavuttamiseksi.</p>			
Asiasanat Maisemaselvitys, maankäytönsuunnittelu, kestävä matkailu, maisemamuutos, luontomatkailu, Ounasselän tunturiseutu, Ylläs, Levi			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwp033.htm			
Yhteydenotot Marja Uusitalo, MTT Rovaniemi, Tutkijantie 28, 96900 Saarenkylä. Sähköposti marja.uusitalo@mtt.fi Pertti Sarala, GTK, Lähteentie 2, PL 77, 96101 Rovaniemi. Sähköposti peritti.sarala@gtk.fi Seija Tuulentie, Metla Rovaniemi, PL 16, 96301 Rovaniemi. Sähköposti seija.tuulentie@metla.fi			
Muita tietoja			

Bibliografiset tiedot:

Uusitalo, Marja, Sarala, Pertti & Tuulentie, Seija. 2006. Elävä matkailumaisema – Ounasselän tunturiseudun sekä Ylläksen ja Levin maisemaselvitys. Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 33. 193 s. ISBN-13: 978-951-40-2010-0 (PDF), ISBN-10: 951-40-2010-3 (PDF).

Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwp033.htm>.

Maisemaselvitys on tuotettu osana Arktisen keskuksen koordinoimaa LANDSCAPE LAB – hanketta. Hanke on saanut tukea EU:n LIFE Ympäristö –rahastosta.

Esipuhe

Luontomatkailu ja matkailijoiden ympäristötietoisuus kasvavat samalla, kun matkailua kehitetään ympärivuotiseksi elinkeinotoiminnaksi ja palveluja keskitetään suuriin matkailukeskuksiin. Asetelma on haasteellinen matkailukeskusten toiminnalliselle suunnittelulle ja maankäytön ohjaukselle. Myös lainsäädäntö tuo omat velvoitteensa. Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmässä maakunta-, yleis- ja asemakaavan tavoitteisiin ja sisältövaatimuksiin kuuluu yhdyskuntien kestävän kehityksen ja maisemien vaaliminen (MRL 28, 39 ja 54 §). Lisäksi matkailukeskuksista on tullut alueensa aluekehityksen "vetureita", joiden toiminnalla on laaja-alaisia vaikutuksia ympäristöönsä. Näiden syiden vuoksi matkailun vaikutukset - suuntautuivatpa ne sitten luontoon tai ihmisiin - tulisi tunnistaa. Vaikutuksia tulisi seurata, ja puuttua ajoissa ongelmiin indikaatioiden perusteella ja korjata syntyneet vauriot. Tätä hallintaprosessia varten tarvitaan tietoa matkailualueiden maiseman perustekijöistä, niiden kehityshistoriasta ja nykytilasta sekä matkailun vaikutuksista muutosherkkiin alueisiin.

Tämän maisemaselvityksen yhtenä tavoitteena on herättää keskustelua matkailun toimintaedellytysten turvaamisesta Ounasselän tunturiseudulla. Selvityksen lähtökohtana on ollut kestävän kehityksen toimintaperiaate, jossa sosiaaliset tarpeet, taloudellinen toiminta ja ympäristö ovat keskenään tasapainossa. Julkaisuun on koottu laaja-alaisen asiantuntijatyöryhmän keräämää tietoa matkailun kestävään kehitykseen vaikuttavista tekijöistä Ounasselän tunturiseudulla, Yläksellä ja Levillä, jotka toimivat maisema-alueen matkailun vetureina. Maisematekijöiden kartoittamisen ohella on kehitetty ja testattu tiedonkeruun menetelmiä. Selvitys on toteutettu Lapin yliopiston Arktisen keskuksen koordinoimassa EU LIFE Ympäristö -hankkeessa nimeltään LANDSCAPE LAB "Matkailualueet maisemalaboratoriona - Työvälineitä kestävän matkailun kehittämiseen" (<http://www.arcticcentre.org/landscapelab>). LANDSCAPE LAB -hankkeen yksi tärkeimmistä tavoitteista on edistää eurooppalaisen matkailun kestävyyttä valitsemalla erilaisia visuaalisia, ekologisia, kulttuurisia ja sosiaalisia seurantamittareita kuvaamaan matkailun alueellisia vaikutuksia. Hankkeessa laadittavan, erikseen julkaistavan mittariston kehittäminen pohjautuu kohdealueiden maisemien nykytilaselvityksiin. Tämä selvitys toimii lisäksi "Maisema- ja taajamarakenteen yhteensovittaminen matkailualueilla" -oppaan tausta-aineistona. Selvitys on laadittu hankkeen LABLAND-osatehtävän puitteissa yhteistyössä muiden hankkeen osatehtävien kanssa. LABLAND-osatehtävän tavoitteena on edistää visuaalisesti, toiminnallisesti ja kulttuurisesti kestävien taajamarakenteiden kehittymistä matkailukeskuksissa.

Ounasselän tunturiseutua koskevat perustiedot on kerätty Lapin lääniä ja Tunturi-Lapin seutua käsittelevästä kirjallisuudesta. Kohdeselvitykset perustuvat alueella tehtyihin aiempiin kartoituksiin ja niistä laadittuihin luonto- ja maisemaselvityksiin sekä hankkeen aikana tehtyihin maisema-analyysihin. Selvityksen ovat laatineet asiantuntijat, jotka työskentelevät MTT:n Rovaniemen toimipisteessä ja Metlan Rovaniemen sekä Kolarin toimintayksiköissä, GTK:n Pohjois-Suomen, Rovaniemen koulutuskuntayhtymän Lapin ammattiopiston Luonto- ja ympäristöalan sekä RAMK:n Luonnonvara- ja ympäristöalan yksiköissä, Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa ja Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnassa sekä Arkkitehtuuritoimisto Arktes Oy:ssä ja Suunnittelukeskus Oy:ssä. Osa selvityksestä (luvut 4.9, 4.10, 5.9 ja 5.10) julkaistaan erillisinä raportteina.

Rovaniemellä 24. elokuuta 2006

Marja Uusitalo
LABLAND-osatehtävän vetäjä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Pertti Sarala
Geologian tutkimuskeskus

Seija Tuulentie
Metsäntutkimuslaitos